

**TAGASISIDEKORJE:
MÕJU HINDAMINE**

Käesoleva dokumendi eesmärk on anda avalikkusele ja sidusrühmadele teavet komisjoni tulevase õigusloometöö kohta, et nad saaksid anda tagasisidet komisjoni arusaama kohta probleemist ja selle võimalikest lahendustest ning esitada meile kogu nende käsutuses oleva asjakohase teabe, muu hulgas näiteks eri poliitikavariantide võimalike mõjude kohta.

ALGATUSE PEALKIRI	GreenData4All – ajakohastatud eeskirjad keskkonnaalaste ruumiandmete ja keskkonnateabele juurdepääsu kohta
JUHTIV PEADIREKTORAAT (VASTUTAV ÜKSUS)	Keskkonna peadirektoraat, strateegia, digitaliseerimise, parema õigusloome ja majandusanalüüsi üksus (ENV.01)
ALGATUSE TÖENÄOLINE LIIK	Seadusandlik ettepanek
LIGIKAUDNE AJAKAVA	Vastuvõtmine on kavas 2025. aasta esimeses kvartalis
LISATEAVE	Euroopa ruumiandmete infrastruktuur

A. Poliitiline taust, probleemi kirjeldus ja subsidiaarsuse kontroll**Poliitiline taust**

Kõigil tasanditel teadlikumate ja paremate otsuste tegemiseks on vaja andmeid. [Euroopa andmestrategias](#) teatatakse ühtsete Euroopa andmeruumide väljatöötamisest peamistes sektorites ja avalikku huvi pakkuvates valdkondades. Andmeruum on digikeskkond, mille kaudu saavad andmeid jagada andmepakkujad, -vahendajad ja -kasutajad. Andmeruumides tehakse majanduse ja ühiskonna jaoks kättesaadavaks rohkem andmeid, kuid jäetakse kontroll andmeid tekitavatele ettevõtjatele ja üksikisikutele. Üks neist andmeruumidest on Euroopa ühtne roheleppeandmeruum, mille eesmärk on toetada Euroopa rohelises kokkuleppes kliimamuutuste, ringmajanduse, nullsaaste, elurikkuse ja raadamise valdkonnas võetud prioriteetseid meetmeid asjakohaste andmetega. Seda arvesse võttes ajakohastatakse Euroopa andmestrategias välja kuulutatud algatusega „GreenData4All“ georuumiliste keskkonnaandmete jagamist käsitlevaid INSPIRE direktiivi (vt allpool) kehtivad norme ja arendatakse neid edasi, et viia need hiljutiste sektoriüleste digiandmealaste algatuste ja õigusaktidega (vt allpool) kooskõlla ning hõlbustada avalike andmete liikumist roheleppeandmeruumi. Keskkonnateabe suurem valdkonnaülene kättesaadavus ja juurdepääsetavus roheleppeandmeruumi kaudu suurendab läbipaistvust ja aitab kodanikel mõista ümbritseva keskkonna seisundit, samuti hõlbustab see keskkonnasäästlike lahenduste ja innovatsiooni arendamist Euroopa ühtsel andmeturul ning võib toetada regulatiivsete aruandlusnõuete ratsionaliseerimist (vt allpool), kasutades poliitikakujundamise toetuseks juba avaldatud andmeid.

INSPIRE direktiiv

[INSPIRE direktiiviga](#) luuakse ruumiandmete infrastruktuur, mis on vajalik, et toetada ELi keskkonnapoliitikat ruumiandmetega. INSPIRE direktiivi eesmärk on anda üksikisikutele ja ettevõtjatele parem juurdepääs ruumiandmetele, mis võivad aidata neil teha teadlikke otsuseid selle kohta, kuidas keskkond neid mõjutab ja kuidas nemad keskkonda mõjutavad. Ruumiandmed viitavad otseselt või kaudselt konkreetsele geograafilisele piirkonnale või asukohale. Direktiivis nõutakse, et kõik ELi liikmesriigid looksid üldsusele kättesaadavad riiklikud andmetaristud ja kataloogid ning hoiaksid neid alal, et hõlbustada ruumiandmete leidmist ja neile juurdepääsu. Kataloogid peavad olema üksteisega ühilduvad ja kasutama standardvormi, et andmed oleksid võrreldavad ning neid oleks võimalik piiriüleselt jagada ja kasutada. Samuti tuleb katalooge ja neis säilitatavaid andmeid korrapäraselt ajakohastada, et tagada andmete ajakohasus. See aitab tagada juurdepääsu keskkonnaandmetele ning lihtsustab ametiasutuste poolt ja nende vahel teabe jagamist, näiteks selliste piiriüleste kriiside nagu üleujutused ohjamisel.

Sektoriülesed digiandmealased algatused ja õigusaktid

EL on viimastel aastatel vastu võtnud **uued sektoriülesed digiandmealased algatused ja õigusaktid**. [Andmehalduse määruse](#) eesmärk on andmete jagamist hõlbustada, muu hulgas suurendades usaldust neutraalsete ja läbipaistvate andmevahendusteenuse osutajate abil, kes on usaldusväärsed andmete jagamise korraldajad, või koondades andmed ühtsetesse Euroopa andmeruumidesse. [Avaandmete direktiiviga](#) tugevdati omakorda avaliku sektori asutuste ja riigi osalusega äriühingute kohustust teha oma andmed nõudmisel kättesaadavaks, välja arvatud juhul, kui andmetele juurdepääs on piiratud või

väljastatud. [Väärtuslikke andmestikke käsitlevas rakendusmääruses](#) sätestati avaliku sektori valduses olevate väärtuslike andmestike nimekiri (andmekogumid, mille taaskasutamine võib tuua ühiskonnale ja majandusele suurt kasu). Algatuse kohaselt peaksid need andmekogumid olema tasuta kasutatavad, masinloetavas vormingus rakendusliidest kaudu kättesaadavad ja võimaluse korral hulgialalaaditavad. INSPIRE direktiiviga hõlmatud ruumiandmete puhul on rakendusmääruses viidatud INSPIRE normidele, et teha need ruumiandmed taaskasutamiseks kättesaadavaks ja juurdepääsetavaks.

Aruandlusnõuete ratsionaliseerimine

Komisjon on võtnud kohustuse anda uus tõuge äriühingute ja haldusasutuste **aruandlusnõuete ratsionaliseerimiseks ja lihtsustamiseks**. Eesmärk on vähendada tarbetut koormust 25 % võrra, ilma et kahjustataks seonduvaid poliitikaeesmärke (vt näiteks [komisjoni 2024. aasta tööprogramm](#)).

Seoses sellega kavatseb komisjon INSPIRE direktiivi muuta, nagu on välja kuulutatud [VKEde abipaketis](#), eesmärgiga vähendada kehtivaid aruandekohustusi poole võrra. Algatuse „GreenData4All“ raames tehakse jätkuvalt jõupingutusi, et vähendada muudest õigusaktidest tulenevat aruandluskoormust.

Probleem, mida algatusega lahendatakse

[Hindamise](#) tulemusena leiti, et INSPIRE direktiiv on muutnud ruumiandmetele juurdepääsu haldusasutuste ja ettevõtjate jaoks lihtsamaks ja odavamaks. Ruumiandmete avaliku kättesaadavuse tulemusena on avalikus ja erasektoris loodud arvukalt rakendusi. Näiteks lihtsustab see tänu üksikasjalikele kaartidele ruumilist planeerimist, parandab kommunaalteenuste koostööd kavandatud ehitustööde tegemisel ning võimaldab täpsemalt hinnata kinnisvara väärtust ja kindlustusmaksete suurust.

Hindamine tõi aga esile mitu probleemset küsimust. Sellised hiljutised poliitika arengusuundumused nagu uued sektoriüleSED andmealased algatused (andmehalduse määrus, väärtuslike andmestikke käsitlev rakendusmäärus) ja Euroopa roheleppeandmeruumi loomine kinnitavad vajadust INSPIRE direktiivi praegune kohaldamisala ja ka selle muud sätted läbi vaadata. Selleks et täielikult võimaldada roheleppeandmeruumis olevate andmete kasutamist, tuleks parandada INSPIRE direktiivi toimimist ja viia õigusnormid kooskõlla muude digiandmeid käsitlevate õigusaktidega.

1. **INSPIRE direktiivi normid, mis reguleerivad ruumiliste keskkonnaandmete jagamist, on üldjuhul liiga normatiivsed**, väga jäigad ega tugine uuematele horisontaalsetele andmealastele õigusaktidele. Seetõttu ei ole need tulevases roheleppeandmeruumis kasutamiseks kohandatud. Normide lahknevuse oht võib suurendada andmepakkujate ja -kasutajate koormust ning selle tulemusena võib andmete pakkumine olla ebapüsiv.
2. **INSPIRE direktiivi kohastest andmetest on keskkonnapoliitika väljatöötamisel ja rakendamisel (mõju hindamine, seire ja aruandlus, hindamine) vähe kasu**. INSPIRE direktiiv keskendub georuumilistele andmetele. Keskkonnaseisundit ja -survet kirjeldavad andmed on suures osas puudu.
3. **INSPIRE direktiiv keskendub suuresti andmepakkujate valduses olevate ruumiandmete avaldamisele ning selles ei võeta arvesse andmekasutajate kiiresti muutuvaid vajadusi ega seda, kuidas ja millisel eesmärgil andmeid kasutatakse**.

ELi meetmete alus (õiguslik alus ja subsidiaarsuse kontroll)

Direktiiv 2007/02/EÜ põhineb Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 192 lõikel 1. Artikli 192 lõikes 1 on sätestatud õiguslik alus keskkonnakaitsemeetmete võtmisele, sealhulgas olemasolevate andmete kasutamisele keskkonnapoliitika ettevalmistamisel.

Praktiline vajadus ELi meetmete järele

INSPIRE direktiivis nõutakse, et liikmesriikide ametiasutused teeksid ruumiandmed kättesaadavaks. Sellega luuakse juhtimisstruktuurid ja saavutatakse kogu ELi hõlmav koostalitlusvõime. INSPIRE direktiiviga luuakse ELi tasandi eksperditeadmiste kogum ning edendatakse koostööd ja innovatsiooni liikmesriikide vahel. Selline ELi-ülene andmete jagamine annab individuaalsetele riiklikele andmebaasidele lisaväärtust, kuna see võimaldab kasutajatel analüüsida riigipiire ületavaid keskkonnaprobleeme.

INSPIRE direktiivi ülesehitus ja eesmärkide tase on ainulaadne ning seda täiendavad muud horisontaalsed ja valdkondlikud õigusaktid, nagu avaandmeid, väärtuslike andmestikke, andmehaldust ja intelligentseid transpordisüsteeme käsitlevad õigusaktid. Euroopa andmestrateegias antakse ülevaade ELi eelseisvate aastate püüdlustest ja selle eesmärk on muuta liit andmepõhises ühiskonnas liidriks. Andmete ühtse turu loomine võimaldab andmetel ELi piires ja sektorite vahel vabalt liikuda, et neist saaksid kasu ettevõtjad, teadlased ja haldusasutused. Peale selle edendatakse strateegiaga Euroopa roheleppeandmeruumi väljatöötamist, et teha kättesaadavaks vajalikud andmed, mis toetavad CO₂-neutraalsele majandusele üleminekut 2050. aastaks. INSPIRE direktiivi toimimist tuleks parandada ja

keskkonnaandmete jagamise norme ajakohastada, et edendada ja hõlbustada andmevaldajate osalemist roheleppeandmeruumis. .

B. Eesmärgid ja poliitikavariandid

Algatuse „GreenData4All“ eesmärk on muuta INSPIRE direktiiv tulemuslikumaks ja kulutõhusamaks vahendiks keskkonnaandmete jagamisel, et toetada keskkonnapoliitika väljatöötamist ja rakendamist ning üleminekut kestlikumale majandusele.

Algatusega taotletakse eelkõige järgmisi **eesmärke**:

1. teha keskkonnaandmete jagamine tõhusamal ja tulevikukindlamal viisil kättesaadavaks ja juurdepääsetavaks;
2. reageerida keskkonnapoliitika väljatöötamise ja rakendamise vajadustele ning võimaldada andmepõhist keskkonnaseiret ja -aruandlust, parandada keskkonnaseisundit käsitlevate tõendite kvaliteeti ja edendada keskkonnahoidlikku andmepõhist majandust;
3. asendada pakkujakeskne lähenemisviis kasutajakeskse lähenemisviisiga, mille puhul on iga püüdlus andmed kättesaadavaks teha põhjendatud kasutajate selge vajadusega ja/või ettevõtte väärtusahelaga.

Praeguses aruteluetapis kaalub komisjon nende eesmärkide saavutamiseks mitmesuguseid poliitikameetmeid.

Andmeid ja andmete jagamist käsitlevad tehnilised kirjeldused:

- lihtsustada ja ajakohastada andmete ühtlustamist, võrguteenuseid (sh rakendusliideste laialdast kasutamist) ja metaandmeid reguleerivaid tehnilisi sätteid;
- viia andmete omadused ning andmete jagamise ja taaskasutamise normid kooskõlla asjakohaste horisontaalsete õigusaktidega;
- kaaluda paindlikke lahendusi, millega saaks paindlike koordineerimismehhanismide kaudu kehtestada andmete omadusi ja andmete jagamist käsitlevaid standardeid, et muuta need tulevikukindlaks ja tehnoloogianeutraalseks.

Hõlmataivate andmete ulatus, et toetada keskkonnapoliitika väljatöötamist:

- kaaluda INSPIRE direktiivi kohaldamisala ümbersuunamist keskkonnaandmetele ning keskkonnaga mitteseotud andmete (katastriüksused ja põllud, hooned, teedevõrgud jne) väljajätmist, et hõlmata need muude valdkondlike vahenditega;
- kaaluda ruumiandmete praegusest suuremat hõlmamist ja kaaluda muude keskkonnaandmete lisamist kas ruumiandmetega seotud atribuutidena või eraldi andmekogumitena;
- kaaluda kodanike tekitatud keskkonnaandmete lisamist direktiivi kohaldamisalasse;
- kaaluda ELi ja liikmesriikide avaliku sektori rahastatud teadusuuringute andmete lisamist;
- kaaluda INSPIRE direktiivi kohase andmete jagamise kasutamist keskkonnapoliitikas andmete jagamise standardprotsessina, hõlbustades sellega ELi keskkonnanormide kohast aruandlust, näiteks edendades keskkonnaandmete ühekordset levitamist.

Organisatsiooniline / juhtimisstruktuur:

- säilitada praegune juhtimisstruktuur koos INSPIRE direktiivi kohaste olemasolevate eksperdirühmadega;
- kaaluda uut juhtimisstruktuuri, mis
 - integreeritakse andmealaste horisontaalsete õigusaktide alusel loodud juhtimisstruktuuriga (avaandmete komitee, Euroopa Andmeinnovatsiooninõukogu);
 - seob INSPIRE direktiivi ja selle andmeid puudutava kohaldamisala Euroopa roheleppeandmeruumi algatusega ning annab selle algatuse jaoks uue ja potentsiaalselt laiaulatusliku liikumapaneva jõu;
- määrata kindlaks andmevahendajate roll kooskõlas andmehalduse määrusega;
- teha kindlaks tunnustatud andmealtruismiorganisatsioonid, et täiendada avaliku sektori andmeid;
- kaaluda tehnilisi/operatiivseid ja korralduslikke lahendusi, et julgustada avaliku ja erasektori asutusi andmeid kasutama ja taaskasutama;
- kaaluda juhtimis-/jälgitavusmehhanisme, et välja selgitada, kuidas INSPIRE direktiivi kohaseid andmeid taaskasutatakse järgmise etapi teenuste loomiseks.

Tuginedes täiendavale analüüsile ja sidusrühmade teabele nende meetmete kohta, sõnastatakse mõjuhindangus poliitikavariandid ja analüüsitakse neid.

C. Tõenäoline mõju

Algatusel on eeldatavasti positiivne mõju, kuna sellega ajakohastatakse avalike keskkonnaandmete jagamise raamistikku. Sellest peaksid saama kasu paljud ettevõtted ja haldusasutused kogu andmete väärtusahela ulatuses. Algatusel on potentsiaal luua andmete taaskasutamise sektoris uusi töökohti ja suurendada avaliku sektori andmete majanduslikku väärtust. Enamik regulatiivse korrigeerimise kulusid jääb esialgu suures osas avaliku sektori asutuste kanda. Nad saavad aga ka kasu andmete paremast kasutamisest poliitikakujundamises ja paremate avalike teenuste osutamisest ühiskonnale.

Väärtus, mis luuakse keskkonnaandmete taaskasutamiseks kättesaadavaks tegemisega, ületab rahas mõõdetavat kasu. See aitab ka tugevdada keskkonnademokraatiat ning saavutada õiglast rohe- ja digipööret. Selleks edendatakse kõrgetasemelise keskkonnakaitse tagamise eesmärki, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartas, ning antakse panus puhta ja tervisliku keskkonna loomisse. Sellega toetatakse keskkonna kaitsmisel ja kliimamuutuste mõjuga tegelemisel tehtavat tööd, võimaldades kiiremat juurdepääsu andmetele, suuremat läbipaistvust keskkonnamõju hindamisel ja poliitikakujundamisel ning keskkonnanahoidlike andmetoodete ja -teenuste väljatöötamist.

D. Parema õigusloome vahendid

Mõju hindamine

Mõju hindamine, mida toetavad kogutud tõendid ja konsulteerimine sidusrühmadega, aitab poliitikaalgatust ette valmistada ja anda teavet komisjoni seadusandliku ettepaneku koostamiseks. Seda tehakse kooskõlas parema õigusloome suunistega. Tööd toetab 2023. aastal tellitav uuring, mille eesmärk on tõendeid koguda, sidusrühmadega konsulteerimise protsessi toetada ja analüüse teha.

Mõju hindamisel on kasu ka järgmisest:

- [hindamise](#) tulemused, mille üle konsulteeriti sidusrühmade ja ekspertidega;
- uued uuringud, mille komisjon on andmehalduse määrusega ette nähtud andmealtruismi mehhanismi võimaliku kohaldamise ja andmevahendajate võimaliku rolli kohta lõpule viinud;
- [teadus- ja poliitikaaruanne „INSPIRE – A Public Sector Contribution to the European Green Deal Data Space“, 2021](#);
- [teadus- ja poliitikaaruanne „Beyond INSPIRE. Perspectives on the legal foundation of the European Green Deal Data Space“, 2023](#);
- Teadusuuringute Ühiskeskuse aruanne „European Data Spaces – Scientific insights on data sharing and use at scale“, 2023.

Peale selle tugineb mõjuhindang ka ELi programmi „Digitaalne Euroopa“ [roheleppeandmeruumi ettevalmistavate meetmete](#) tulemustele, et tagada sidusus ning maksimeerida tõhusust ja tulemuslikkust.

Konsulteerimisstrateegia

Võttes arvesse käesoleva tagasisidekorje raames saadud tagasisidet, algatab komisjon 2024. aasta esimeses kvartalis eri sidusrühmade seisukohtade kogumiseks avaliku konsultatsiooni. Küsimustik on kättesaadav kõigis ELi keeltes ja vastuseid võib esitada kõigis ELi ametlikes keeltes. Faktiline kokkuvõtte avaldatakse pärast avaliku konsultatsiooni lõppu komisjoni portaalis „Avaldage arvamust!“. Seda täiendatakse muude konsultatsioonidega, mille eesmärk on eri valdkondade ekspertide küsitlemisega tõendeid koguda. Samuti korraldatakse ekspertide osalusel seminar ja sihtkonsultatsioonid.

Miks me selle konsultatsiooni korraldame?

Komisjon soovib koguda sidusrühmade arvamusi järgmistes küsimustes: INSPIRE direktiivi hindamisel tuvastatud probleemid ja kiiresti areneva Euroopa andmete ökosüsteemiga seotud probleemid ning võimalikud poliitilised lähenemisviisid nende lahendamiseks. Samuti on konsultatsiooni eesmärk koguda tõendeid ja andmeid, et välja selgitada poliitikavariandid ja neid hinnata ning määrata kindlaks tulevase direktiivi kohaldamisala.

Sihtrühm

Peamised sidusrühmad on direktiivi rakendamise eest vastutavad liikmesriikide keskkonna- ja georuumiliste andmete eksperdid, haldusasutused, avaandmete kogukond, mittetulundusühendused ja kasumit taotlevad ühendused eri sektorites (keskkond, georuumilised andmed, merendus, põllumajandus, kommunalteenused, arukad linnad, liikuvus, energia), keskkonnakaitsest huvitatud isikud, avatud lähtekoodiga tarkvara kogukonnad, standardiorganisatsioonid ja teadusringkonnad. Need sidusrühmad on

peamised kasusaajad seoses kulude kokkuhoiuga ning kasutajate võimalusega pääseda andmetele juurde ja kasutada neid uutel ja uuenduslikel viisidel.